

การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Development of a Management Model for Sustainable Development on the Philosophy of Sufficiency Economy for Schools under the Office of Secondary Educational Area

เกลิณี ชิวปรีชา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 126 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถาม และหาค่าความต้องการจำเป็นในการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ยกร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรายบุคคล 30 คน และประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คน และ (4) ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ตามลำดับ และ 2) รูปแบบการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ชื่อรูปแบบ คือ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนที่ 2 หลักการ แนวคิด และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 การบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 งาน ได้แก่ การบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนที่ 4 การนำรูปแบบไปใช้และเงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง / การบริหารสถานศึกษา / รูปแบบ

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the current and desirable states of the philosophy of sufficiency economy management in school ; and 2) to develop management model for sustainable development on the philosophy of sufficiency economy for schools under the office of secondary educational area. Using mixed - methods research approach that consisted of 4 steps as follows: (1) study of 126 schools; (2) construction of a model; and (3) verification of the model by 30 experts, and an evaluation of the model by a focus group of 15 experts, followed by final adjustments to the model. The research instruments were a questionnaire and an evaluation form. The data were analyzed by content analysis and descriptive statistics.

The research results were as follows: 1) The overall of current and desirable states of the philosophy of sufficiency economy management in school at high level and at the highest level respectively 2) The model was composed of 4 parts : The 1st part was that management model for sustainable development learner. The 2 nd part was the principle and objective of a participative management model. The 3 rd part was an implementation process which consisted of 4 factors. They were management, curriculum development, personnel developments and. learners' development activities. The 4 th part were conditions of implementing and success.

KEYWORDS: THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY/SCHOOL MANAGEMENT / MODEL

บทนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย โดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มุ่งพัฒนาสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (Green Society) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคนในประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้รับผิดชอบหลักของหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดขอบข่ายสำหรับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยมีเจตนารมณ์ของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาก็เพื่อเป็นการวางรากฐานการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 1)

สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น พบว่ามีการวิจัยที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาองค์กร และแก้ปัญหาการดำรงชีวิต นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีงานวิจัยและหลักการแนวคิดที่ค้นพบจากการนำไปปฏิบัติจริง ของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น สมบัติ กุสุมาลี (2552) พบว่า การบริหารพัฒนาองค์กรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการเพื่อให้บุคลากรนำไปสู่การปฏิบัติได้ดีขึ้น ญัฐพงศ์ ทองภักดี (2554) ได้สรุปโครงการวิจัย “การบริหารการพัฒนา: บูรณาการตามกรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งให้เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ความรู้ร่วมสมัยขยายทฤษฎีการบริหารการพัฒนาทำให้การพัฒนาในแต่ละด้านมีความสมดุล ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี ส่วนปริยานุช พิบูลสรารุช (2552) ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียน ว่า โรงเรียนจะต้องกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ แผนปฏิบัติการ ทั้งใน งานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้หลายด้าน และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ละคนจะต้องพิจารณาปรับใช้ ตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่ตนเผชิญอยู่

เนื่องจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบริบทที่แตกต่างกัน จึงมีการแบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

โดยยึดรูปแบบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และประถมศึกษา สำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ผู้เรียนเป็นวัยที่อยู่ในวัยรุ่น จำเป็นต้องมุ่งเน้นการบริหาร ทั้งวิชาการ และด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ การมุ่งเน้นที่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การแนะแนว กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพพื้นฐาน เพื่อช่วยสร้างเสริมรายได้แก่ครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในต่างจังหวัด และโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ ก็จำเป็นต้องแนะแนวทั้งการประกอบอาชีพพื้นฐานและการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ดังนั้น การวางรากฐานการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรจะมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจาก แนวคิดและเป้าหมายของคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” มีการกำหนดไว้หลายแห่ง ทั้งในแผนและทิศทางการจัดการศึกษา ตลอดจนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กล่าวคือ ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ข้อ โดยข้อที่ 5 คือ “อยู่อย่างพอเพียง” และได้กำหนดเป็นจุดเน้นที่สำคัญ ในกลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอาจสร้างความสับสน และไม่สะดวก ไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการ ประกอบกับสังคมปัจจุบันต้องการความสำเร็จท่ามกลางการแข่งขันและ

ความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารจึงได้มีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

เพื่อให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในวัยที่เป็นช่วงรอยต่อระหว่างระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัย ในฐานะนักวิชาการบริหารการศึกษา จึงเห็นความสำคัญจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และเอื้อต่อการนำไปใช้ให้บังเกิดผลสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 126 โรงเรียน แต่ละโรงเรียน มีผู้บริหาร 1 คน ครู 1 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวม 378 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multi-Stage random sampling) (พิสนุ พองศรี, 2550) โดยมีการกำหนดการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 42 เขต

2) กำหนดภูมิภาค ให้ครอบคลุมทั้ง 5 ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร

3) กำหนดสำนักงานเขตพื้นที่ละ 1 จังหวัด 42 สำนักงานเขต ทำให้ได้พื้นที่ 42 จังหวัด

4) กำหนดโรงเรียนในจังหวัด จังหวัดละ 3 โรงเรียน ตามขนาดโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน ทำให้ได้จำนวนโรงเรียน 126 โรงเรียน

5) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน ครู 1 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้น 378 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัย ใช้แนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร (Deming, 1986) แบบวงจร PDCA ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act)

2. แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2552 ประกอบด้วย การดำเนินงาน 4 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการสถานศึกษา 2) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) การบริหารจัดการพัฒนาผู้เรียน และ 4) การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10-11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ประกอบด้วย หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

4. แนวคิดการพัฒนารูปแบบ ใช้แนวคิดการบริหารตามความต้องการจำเป็น (priority-needs index) ที่เป็นการแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหาร โดยใช้สูตร $PNI \text{ Modified} = I - D/D$ (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

PNI แทน ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I แทน ค่าเฉลี่ยตามสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D แทน ค่าเฉลี่ยตามสภาพปัจจุบัน (Degree of Success)

แล้วจัดเรียงลำดับ ค่า PNI ตามค่าความสัมพันธ์ของค่า PNI ที่ระบุ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

วิธีการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยทุกข้อ จะมีคำตอบ 2 สภาพ คือ สภาพปัจจุบันของการบริหารและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

5 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันมากที่สุดและสภาพในอนาคต ที่ต้องการให้เกิดขึ้นมากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันมากและสภาพในอนาคตที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นมาก

3 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันปานกลาง และสภาพในอนาคต ที่ต้องการ

ให้เกิดขึ้นปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันน้อยและสภาพในอนาคตที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นน้อย

1 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันน้อยที่สุดและสภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้เทคนิค IOC (Index of item Objective Congruence) หรือ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ทำการคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1.00

1.2 ยกย่องรูปแบบการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1 มากร่างรูปแบบ

การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ

โดยนำร่างรูปแบบฯ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยใช้เทคนิคการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทำการประเมิน 2 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 นำร่างรูปแบบฯ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินแบบรายบุคคล แล้ววิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจาย และวิเคราะห์เนื้อหา

รอบที่ 2 นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15

คน เพื่อพิจารณาบททวนโดยจัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) แล้วสรุปผลการประเมินรูปแบบฯ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3 ปรับปรุงรูปแบบฉบับสมบูรณ์ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอรูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีสังเกตแบบสอบถาม 2 ช่องทาง คือ ส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและประสานขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาแจกแบบสอบถามแก่ครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาคนละ 1 ฉบับ พร้อมขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามให้ครบและส่งกลับ ทางไปรษณีย์โดยผู้วิจัยอำนวยความสะดวกในการจัดส่งใส่ซองปิดแสตมป์ตามที่แนบไว้ให้ และส่งทางอีเมล(จดหมายอิเล็กทรอนิกส์) เพื่อสะดวกในการตอบกลับ โดยมีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 324 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.72

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายประกอบตาราง ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายข้อ จัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหาร โดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) (Witkin & Altschuld, 1995 อ้างถึงในสุวิมล ว่องวานิช, 2550)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

สภาพปัจจุบันของการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับดังนี้ การบริหารจัดการสถาน

ศึกษา ($\bar{X} = 4.13$) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.41$) และภาพความสำเร็จของการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.94$)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ การบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.63$) ภาพความสำเร็จของการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.60$) และการพัฒนาครูและบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.55$)

โดยมีความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นลำดับแรก คือ การบริหารจัดการนโยบายของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (PNI = 0.14)

ความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นลำดับแรก คือ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (PNI = 0.16)

ความต้องการจำเป็นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น

ลำดับแรก เท่ากัน คือ การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ทุกรายการมีค่า (PNI = 0.12)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและบุคลากรของสถานศึกษา เป็นลำดับแรก เท่ากัน คือ การพัฒนาครูด้านการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการติดตามและขยายผลการพัฒนาครูด้านการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (PNI = 0.13)

ความต้องการจำเป็นด้านภาพความสำเร็จของการดำเนินงาน เป็นลำดับแรก คือ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (PNI = 0.69)

ความต้องการจำเป็นด้านผลการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน ลำดับแรก คือ นักเรียนสามารถสร้างรายได้เสริมจากการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (PNI = 0.68)

2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ชื่อรูปแบบ ใช้ชื่อ “รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2 หลักการ แนวคิด และวัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ

2.1 หลักการของรูปแบบฯ

1) เป็นรูปแบบการบริหารตามนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

2) เป็นรูปแบบที่เน้นการบริหารตามลำดับความสำคัญจำเป็นเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2.2 แนวคิดของรูปแบบฯ

1) รูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผล

2) การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบติดตาม ประเมินผลการดำเนินการ และการปรับปรุงแก้ไข

2.3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ

เพื่อบริหารสถานศึกษา ให้บรรลุผลตามตามนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 การบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 งาน

3.1 การบริหารจัดการ

3.2 การพัฒนาหลักสูตร

3.3 การพัฒนาบุคลากร

3.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในสถานศึกษา มีเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

4.1 นำเสนอรูปแบบฯ ต่อสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อชี้แจงประชาสัมพันธ์รูปแบบฯ

4.2 เพิ่มความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ให้เข้าร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารสถานศึกษา

4.3 มีคู่มือรูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิจัย ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนในสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ทราบความต้องการจำเป็นในการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การบริหารจัดการ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาครูและบุคลากร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนเห็นความสำคัญและสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงของปริญญช พินุลสราวุธ (2552) ที่ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนว่า โรงเรียนจะต้องกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ แผนปฏิบัติการ ทั้งในงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้หลายด้าน และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ละคนจะต้องพิจารณาปรับใช้ตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่ตนเผชิญอยู่

นอกจากนี้ ยังพบว่า ความต้องการจำเป็นด้านภาพความสำเร็จของการดำเนินงาน ลำดับแรก คือ ภาพความสำเร็จด้านนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของศีลวัต ศรีสวัสดิ์ (2552) ที่ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ

เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี พบว่ามีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง และมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ภาครัฐควรส่งเสริมให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเปิดให้มีหลักสูตรรวมถึงการเขียนตำรา/หนังสือเรียนที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นควบคู่กับการพัฒนารูปแบบให้น่าสนใจมากขึ้นเพื่อจะได้เข้าถึงประชาชนทุกลำดับชั้น และยังสอดคล้องกับปริญานุช พิบูลสราวุธ (2552) ที่กล่าวถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในประการแรก คือ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ สถานการณ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม สำหรับความต้องการจำเป็นของผลการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน ลำดับแรก คือ นักเรียนสามารถสร้างรายได้เสริมจากการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่า PNI เท่ากับ 0.68

และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของประกาภรณ์ นิยม (2554) ที่ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นารองสังกัดสำนักบริหารงานศึกษาพิเศษ จังหวัดบุรีรัมย์ โรงเรียนปิ่นสรวงแยลล์วิทยาลัยจังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียน จุฬารัตนราชวิทยาลัย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ สามารถลดรายจ่ายสร้างรายได้ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรในโรงเรียนอย่างคุ้มค่าเกิดการพัฒนาและการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

รู้และกิจกรรมทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบในการเรียนการสอนที่หลากหลาย

นอกจากนี้ยังได้เน้นการนำหลักคิดไปใช้ดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นงานอาชีพและการจัดการ การเงินส่วนบุคคล เพื่อให้นักเรียน เกิดความตระหนัก และมีหลักคิดในการใช้จ่าย รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตรู้จักใช้ รู้จักหาและมีการใช้ชีวิตที่พอเพียง 1 คน 1 งาน 1 อาชีพ 1 ครอบครัวพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียน ใช้เวลาอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์ โดยการคิด หาอาชีพที่ตนเองสามารถทำได้และลงมือทำ อาทิ การรับจ้างเป็นลูกมือในร้านขายอาหาร การล้างจาน การปลูกผักสวนครัวในพื้นที่จำกัด การประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุเหลือใช้ การใช้เวลาในวันหยุดเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และทำการสำรวจ หาความพอเพียง ในครอบครัวของแต่ละคน เป็นต้น กิจกรรมนี้ได้สอดแทรกการเรียนรู้ในเรื่องความอดทนความเพียร ขยัน ประหยัด ซึ่งนักเรียนที่ลงมือทำกิจกรรมจะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถตระหนักรู้ คิดเป็นและลงมือทำอย่างมีความสุขได้ และบางคนอาจจะคำนึงถึงการวางแผนอาชีพในอนาคตของตนเองได้นอกจากนี้ยังมีโครงการธนาคารขวดเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการเข้าไปใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีที่มาจากปริมาณของขวดน้ำดื่มจำนวนมากที่นักเรียนดื่มกันในแต่ละวัน กลายเป็นขยะทิ้งไว้ในมุมต่างๆ ของโรงเรียน การมีธนาคารขวดจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนร่วมมาเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กับการสร้างรายได้เสริมจากการเก็บขวดน้ำดื่มฝากธนาคาร

2. รูปแบบการบริหารเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ตามความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมและมีความสอดคล้องกับนโยบายการบริหารประเทศด้านการศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นรากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ที่ Streeten (1981) และ Todaro (1982) กล่าวว่า เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาที่สมดุลให้ความสำคัญเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรคุณค่า (Values) ให้แก่สังคม และแนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับการบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต และ Salim (1991) เห็นว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะของคน ชุมชนและสังคม โดยผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงตามบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงษ์ ทองภักดี (2554) ที่ได้ทำโครงการวิจัย “การบริหารการพัฒนา: บูรณาการตามกรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สรุปว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ความรู้ร่วมสมัย ขยายทฤษฎีการบริหารการพัฒนาทำให้การพัฒนาในแต่ละด้านมีความสมดุล ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี มีหลักฐานที่ชัดเจนว่า ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความยั่งยืนได้จริง โดยการบริหารต้องมีวิสัยทัศน์

มีการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นการสร้างคนให้มีความพอเพียง และอาจเนื่องมาจากองค์ประกอบของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการสถานศึกษา 2) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียน 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 4) การพัฒนาครูและบุคลากรของสถานศึกษา

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับจักรปรุพท์ วิชาอัศววิทย์ (2553) ที่ได้นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการประกอบด้วย นโยบาย วิชาการ งบประมาณ และการบริหารทั่วไป 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ 4) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การติดตามขยายผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานระดับนโยบายควรใช้สารสนเทศ

เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนานโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบายเชิงรุกให้สถานศึกษามีความเข้าใจในหลักการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรเพิ่มบทบาทหลักในการประสานนโยบายและส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนโรงเรียนในการเผยแพร่การปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เป็นกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. โรงเรียนควรพัฒนานโยบายไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติและการมอบหมายผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยแต่งตั้ง ทีมงานผู้รับผิดชอบโดยตรงและให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา

ตลอดจนติดตามผลและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อให้ทราบสารสนเทศในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงอาจนำข้อค้นพบไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารต่อไปได้

3. โรงเรียนควรเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในชุมชน และใช้ผลการวิจัยเป็นฐานในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. โรงเรียนควรพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดผล ในเชิงพัฒนา และครอบคลุมเป้าหมายคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตร ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษากลุ่มโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

2. ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารแบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทและอัตลักษณ์ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง* ปีงบประมาณ 2552. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์. (2553). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2554). นโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาการเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประภาภัทร นิยม. (2554). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาโรงเรียนรุ่งอรุณ การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ครั้งที่ 1/2554.
- ปริญญช พิบูลสรารุณ. (2552). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (เอกสารอัดสำเนา).
- พิสนุ ฟองศรี. (2550). วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พรอพเพอร์ตี้พรินท์
- ศีลวัต ศรีสวัสดิ์. (2552). ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิสำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต) คณะพัฒนาศักยภาพและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2552). ทูมมนุษย์พอเพียงกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แผนปฏิบัติการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ภาษาอังกฤษ

Deming W.D. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge, Mass.: Massachusetts Institute of Technology.

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร.เกสลิณี ชิวปรีชา สถาบันรัชต์ภาคย์ (สถาบันอุดมศึกษาเอกชน) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่อยู่ เลขที่ 356/9-11 ซอยศรีदान 13 ถ. ศรีนครินทร์ ต.ลำโ้งเหนือ อ.เมือง จ. สมุทรปราการ 10270 อีเมล : kesineelex01@ hotmail.com